

METODERAPPORT SKUP 2017

Babyen til Sylvia og Trond (44) ble IQ-testet før tvangsadopsjon

En amerikansk IQ-test ble brukt på babyen til Sylvia og Trond, men testen er ikke tilstrekkelig kvalitetssikret for bruk i Norge.

IQ-TESTING OG DIAGNOSEHELVETE

AV ASBJØRN ØYHOVDEN, CONNIE BENTZRUD OG OLAV T. HUSTAD WOLD

INNSENDERE:

Asbjørn Øyhovden, aoy@tv2.no - 95702190

Connie Bentzrud, connie.bentzrud@fvn.no - 90626891

Olav T. Hustad Wold, olav.wold@gmail.com - 99576813

PUBLISERT:

Fra 10. april 2016 til 28. august 2017

KONTAKTPERSON:

TV 2 ved Asbjørn Øyhovden

Torggaten 32

2317 Hamar

REDAKSJON:

TV 2

Nyhetene

Postboks 7222

5020 Bergen

Sentralbord: 02255

SAKER:

Se vedlegg

INNLEDNING:

“Det er undertegnede vurdering at det vil være fare for barnets psykiske og fysiske liv og helse hvis barnet tilbakeføres til sine foreldre. Undertegnede vurdering er at dette vil kunne føre til retraumatisering, bidra til ny skjevutvikling, samt kunne føre til livstruende situasjoner for barnet.”

En psykolog ved et såkalt foreldre/barn senter i Norge skriver dette i sin rapport til tingretten etter at mor Sylvia, far Trond og baby Ensby har vært innlagt der i noen uker på “oppfordring” fra barneverntjenesten i Hønefoss. Allerede dagen før babyen blir født, like før jul i 2015, står barnevernet inne på rommet på sykehuset og forteller Sylvia, som snart skal gjennomgå et planlagt keisersnitt, at de trolig kommer til å ta barnet fra dem straks det er født. Sylvia har diagnosen “lett psykisk utviklingshemning” og dermed regner ikke barnevernet med at hun egner seg som mor. At diagnosen er satt av en fastlege 20 år tidligere, har ingen betydning. Heller ikke det at far er helt uten diagnoser. Fars største problem blir at han ikke anerkjenner konas diagnose, han tror rett og slett ikke på den.

Ett år senere taper paret i tingretten, mot barnevern, psykologer og IQ-testene deres. En sakkyndighet som burde vært trukket i tvil, men aldri blir det. Saken går for lukkede dører, slik alle slike saker gjør. Det hjelper lite at Sylvia kan dokumentere at diagnosen er feil, at hun ikke er psykisk utviklingshemmet. Det hjelper heller ikke når motpartens psykologer kan legge frem rapporter som peker på skjevutvikling av sønnen. At disse psykologene baserer seg på IQ-tester av babyen som ikke er anerkjent brukt på så små barn, er det ingen som stiller spørsmål om. At metoden brukt for å slå fast at de er uegnede som foreldre, korte sesjoner med videofilmning som senere analyseres, heller ikke er en anerkjent metode blant Norsk psykologforening, blir heller ikke noe tema. Babyen blir tatt fra foreldreparet for alltid, saken ender med tvangsadopsjon.

Saken er ikke enestående, etter at vi satte i gang våre undersøkelser, kunne vi avsløre at minst 200 barn årlig blir tatt fra foreldre som har diagnosen lett psykisk utviklingshemning. Og mange ganger har denne diagnosen vist seg å være gal.

VIKTIGE FORHOLD SOM ER AVDEKKET

Kritikkverdige forhold, feil, mulige lovbrudd og kompetansemangel i barnevernets behandling av foreldre med kognitive vansker eller diagnosen lett utviklingshemmet. Og brudd på menneskerettighetene til en svak og utsatt gruppe.

Vi har for første gang i Norge fremlagt tall-beregninger som viser omfanget av omsorgsovertakelser i denne gruppen, Minst 200 barn tas årlig. Denne maktbruken har skjedd uten samfunnsdebatt, før våre avsløringer.

Til sammenlikning ble taterne i Norge fratatt rundt 1500 barn fram til 1970-tallet.

Vi har avdekket en psykiatri-skandale, med koblinger til foreldre med påståtte kognitive vansker: At IQ-testen WISC III, som ble brukt på tusenvis av barn og unge i Norge fra 2003 til 2009, hadde en normfeil som gjorde at den ga for lave IQ-skårer.

Og at dette kan ha ført til at mange fikk diagnosen lett utviklingshemmet, selv om de ikke er det.

Vi har dokumentert at feilen kan ha bidratt til at foreldre er blitt fratatt barna sine. Testen ble brukt på flere kilder vi har vært i kontakt med, og datteren til Merete Henriksen, fikk diagnosen selv om hun gikk ut av ungdomsskolen med 5 i norsk muntlig og 3,6 i gjennomsnittskarakter.

Vi har dokumentert at Habiliteringsavdelingen ved Sykehuset Innlandet anbefaler mødre med diagnosen lett utviklingshemmet og ikke få barn. Gjennom muntlige og skriftlige kilder har vi også fortalt at de har gitt anbefalinger til denne gruppen om sterilisering, noe de selv benekter.

ORGANISERING

Natasha-sakene ble laget av TV 2s reporter og fotograf på Hamar, Asbjørn Øyhovden og Olav T. Hustad Wold. Sommeren 2016 gikk vi igang med en større undersøkelse av myndighetenes håndtering av liknende saker. Connie Bentzrud ved TV 2s Kristiansand-kontor ble med på prosjektet. Vi fikk gravestipend, og ble periodevis i rundt sju måneder fritatt fra arbeidet som distriktsreportere. Sakene nomineres som et sammenhengende nyhetsprosjekt.

STARTEN

Høsten 2015 får distriktsreporter Asbjørn Øyhovden en telefon.

En kilde forteller at en mor er fratatt tvillingene sine etter fødselen på sykehuset. Hun sier barnevernet beskylder moren for å være psykisk utviklingshemmet og mener hun ikke kan ha barn,

-Dette er totalt feil. Jeg kjenner henne godt. De kom inn med politi og tok tvillingene like etter fødselen. Foreldrene er knust. Det er et forferdelig overgrep sier kilden.

Hun ber om at Asbjørn og TV 2 ikke gjør noe med saken. Det er så følsomt og de vil først prøve de formelle kanalene. Men hun ønsker at vi skal vite om saken. Og sier hun vil komme tilbake til Asbjørn dersom det skulle bli nødvendig.

Asbjørn ber henne sørge for å at ting som skjer i saken blir dokumentert så godt som mulig. Det blir stille i et halvt år.

I mars 2016 ringer kilden igjen. Tvillingene er fortsatt i beredskapshjem. Historien er den samme. Og saken skal snart opp til endelig behandling i fylkesnemnda. Foreldrene og deres advokat ønsker å møte oss. Tvillingfaren heter Erik. Moren heter Natasha.

DEN FØRSTE AVSLØRINGEN

Etter den siste telefonen fra kilden møtte Asbjørn og fotograf Olav Wold, Natasha og Erik sammen med advokaten deres, en psykologspesialist, foreldrene deres og andre støttepersoner. Det ble et sterkt møte. Vi hadde allerede fått se barnevernets

akuttvedtak som var grunnlaget for at tvillingjentene ble tatt på sykehuset fire timer etter fødselen. Under kapittelet «Begrunnelse» i vedtaket står det:

«Den største bekymringen rundt mor sin omsorgsevne for to små barn er knyttet til hennes diagnose psykisk utviklingshemming og hennes lave evnenivå. Mor sitt evnenivå tilsier at hun har en mental alder fra 9-12 år»

Dette var rystende. Natasha fremsto for oss som en svært oppegående kvinne. Velartikulert med gode resonnementer. For oss var det ubegripelig at noen kunne mene at hun skulle ha en mental alder på fra 9-12 år.

Vi gikk gjennom en del av sakens dokumenter og laget et notat som vi sendte nyhetsledelsen. Vi trodde vi sto overfor en helt unik enkelthistorie om et overgrep mot to foreldre.

Nyhetsledelsen var kritiske. Barnevernsaker er ekstremt ressurskrevende og beslutningstakerne er umulig å få i tale på grunn av taushetsplikten. I tillegg er det ofte er «noe mer» i slike saker. Det ble en lang diskusjon.

“PRØVEINTERVJU”

- Natasha selv er det beste beviset vi har. Intervjuer vi henne er det ingen som kommer til å forstå begrunnelsen, sa fotograf Olav etter første møtet med henne.

For at redaksjonsledelsen skulle få se og vurdere, gjorde vi et “prøveintervju” av Natasha. Intervjuet ble gjort og oversendt våre redaktører i Bergen. Dagen etter kom det telefon fra distriktssjefen som hadde vist intervjuet vårt til ledergruppen. -Bruk den tiden dere trenger. Alle i redaksjonsledelsen som har sett Natasha forstår at hovedbegrunnelsen må være feil. Hun kan ikke være psykisk utviklingshemmet. Kjør på!

For oss var nå det avgjørende å dokumentere at diagnosen som ble brukt som hovedbegrunnelse i barnevernets akuttvedtak måtte være feil. Klarte vi å dokumentere dette 100 prosent, ja, da måtte saken få et annet utfall i videre behandling i fylkesnemnd og rettsvesen.

“MINUS-LISTE”

Natasha og Erik opphevet barnevernets taushetsplikt, alle dokumenter i saken ble hentet inn og gjennomlest. I samråd med distriktssjefen, ble vi enige om å utforme en “minus-liste”. Den skulle sammenfatte alle forhold vi kunne finne i barnevernsdokumentene som var argumenter for at foreldrene ikke burde få beholde barna. Dette skulle gi oss en mulighet til å gjøre riktige valg før eventuell publisering. Lista kunne også bli verdifull når en eventuell sak/saker skulle balanseres.

I akuttvedtaket var det lagt vekt på flere opplysninger enn hovedbegrunnelsen psykisk utviklingshemming, for å begrunne manglende omsorgsevne. Men mange av forholdene kunne knyttes indirekte til diagnosen Natasha fikk da hun var 13 år. F.eks at hun ikke hadde fullført skole (hun ble sendt spesialskole sammen med utviklingshemmede) og at NAV mente mor ikke hadde potensial for endring og derfor kvalifiserte henne som ung ufør.

Minus-listen viste, slik vi vurderte det, at barnevernet hadde fått flere bekymringer som ga grunnlag for å undersøke saken. Men det kunne se ut som de hadde lagt veldig stor vekt på en tvilsom diagnose. Om diagnosen kunne dokumenteres å være feil, ville Natasha ha vært utsatt for et sammenhengende overgrep fra samfunnet, fra hun var barn til hun ble mor.

FAKTASJEKK AV VEDTAK OG BARNEVERNSDOKUMENTER

Under gjennomgangen av bekymringsmeldinger, psykolograpporter, rapporter fra NAV, akuttvedtak og tidligere fylkesnemndsbehandling, lette vi konstant etter mulige feil. Enhver faktaopplysning, som ikke virket dokumentert, ble notert. I etterkant forsøkte vi å undersøke riktigheten gjennom samtaler med kilder som kunne ha informasjon. Vi lette også etter positive opplysninger om paret som var utelatt i barnevernets akuttvedtak. Noe vi fant. Vi fant også negative påstander om Natasha som vi ikke var dokumentert av barnevernstjenesten.

To nye tester ble gjort av Natasha i etterkant av akuttvedtaket. Begge avviste at hun er lett utviklingshemmet, og konkluderte med at hun har en normal IQ-skåre. Vi gjennomgikk også tidligere undersøkelser av Natasha, helt fra hun var barn. Det var en sykehuslege som hadde satt diagnosen. Under henvisning til taushetsplikten nektet han å kommentere saken. Men i et skriv til en psykologspesialist, som hadde undersøkt Natasha etter omsorgsovertakelsen, erkjente han at diagnosen var satt ut fra en antakelse i forbindelse med en søknad om trygdeytelser.

“FRISKMELDT” I TV 2 NYHETENE

Vi snakket mye med Natasha, Erik og deres støttespiller om hva det ville bety å stå fram med navn og bilde. En påstått diagnose ville kunne bidra til ytterligere stigmatisering av Natasha. Vi orienterte paret om at også andre negative opplysninger ville bli tatt med i sakene, for å få dem så balanserte som mulig. Likevel, det var dette de ønsket.

Vi konfronterte barnevernet i Stange kommune, representert ved kommunalsjefen, som selv om foreldrene hadde opphevet taushetsplikten, nektet å svar på konkrete spørsmål “av hensyn til barnets beste”

To dager før fylkesnemndas endelige behandling av saken, publiserte vi den første historien. En fortelling om Natasha som ble fratatt tvillingene sine på grunn av en diagnose som er dokumentert feil.

Etter sending tok det helt av på sosiale medier. Natasha og Erik ble møtt av en sympatibølge fra hele Norge. Saken ble en av de mest leste på lenge. Erik og Natasha var fornøyde, og tilbakemeldingene gikk på at TV-innslaget var den tydeligste «friskmelding» fra en diagnose noen kunne få.

SKJULTE OPPTAK

Vi hadde parallelt med jobbingen opp mot nemndsbehandlingen gjennom samtaler med Eriks (fars) foreldre og nettverket rundt paret fått tips om at saksbehandleren i barnevernet ikke behandlet dem med respekt. Påstanden var at hun på et møte om saken hadde kalt foreldrene «enkle mennesker». Vi fikk tilgang til møte-referatet, men der var det ikke notert at noe slikt var sagt. Og vi snakket med en av familiens hjelpere som hadde klaget inn denne oppførselen til kommunen, uten å få svar. Vi fikk også informasjon om at en av møtedeltakerne hadde gjort skjulte opptak fra møtet med mobiltelefonen, og denne kilden ga oss tilgang til opptaket. Det viste seg at saksbehandleren brukte begrepet «enkle mennesker» om foreldrene. Opptaket ga grunnlag for å stille spørsmål ved om barnevernet hadde forutinntatte holdninger

til foreldrene til Erik. De fortalte at de ikke var utredet som mulig hjelpetiltak eller fosterforeldre, noe som er lovstridig.

Rådmannen i kommunen sa ja til å møte oss da vi fortalte ham hva vi satt på opptaket, og etter avspilling beklaget kommunen sterkt barnevernets uttalelser. .

ET ETISK DILEMMA: HOVEDPERSONENE FLYKTET

I forkant av at fylkesnemnda skulle behandle en permanent omsorgsovertakelse av tvillingene, flyktet Natasha, Erik med barna. Vi visste ikke hvor de var, men fikk opplyst fra en kilde at det hadde det bra.

Vi valgte å ligge lavt i forhold til flukten av etiske grunner. Så lenge politiet ikke gikk ut offentlig og etterlyste den lille familien, besluttet vi å avvente publisering av denne nyheten. Det var usikkerhet som de hadde gjort noe ulovlig, eller om de sto fritt til å reise hvor de ville med barna sine.

Saken ble behandlet i fylkesnemnda 23. juni 2016 uten at foreldrene var tilstede. 29. juni, kom beslutningen. Den var knusende. Det ble vedtatt omsorgsovertakelse, og flukten ble brukt som argument mot paret. Politiet hadde nok ventet på denne beslutningen. For da den kom aksjonerte de raskt: Natasha og Erik ble nå etterlyst via Interpol. De ble siktet for omsorgsunndragelse og politiet mistenkte dem for å ha bortført barna sine til Polen.

HVEM ENDRET DATO?

I kjølvannet av siktelsen ble det laget sak om flukten. Samtidig fikk vi tips om at årsaken til at de flyktet, var at barnevernet hadde endret datoen på en underskrevet avtale om oppholdstiden på familiesenteret. Denne endringen, utført med kulepenn, ville ført til at paret ville ha blitt fratatt tvillingene, før endelig behandling i fylkesnemnda, 23 juni. Datoen for lengden av oppholdet var endret, men hvem hadde gjort det? Natasha, Erik og nettverket påsto at det var barnevernet, mens vi via kilder fikk høre at barnevernet benektet dette. Rent faktisk kunne hvem som helst som har vært i kontakt med avtalene ha gjort det. Vi satt på påstander om noe som kunne forklare flukten, og som ble brukt mot som argument mot foreldrene. Men hadde et kjempeproblem. Nemlig å finne dokumentasjon på hvem som endret avtalen. Vi ønsket å møte paret for å få vite alt om hvor og hvordan avtalen ble inngått.

Gjennom kildemøter fikk vi kontakt med personer som visste hvor paret oppholdt seg i Polen. De risikerte å bli siktet for medvirkning til barnebortføring og svært nervøse. Vi ytret ønsket å få møte paret for å lage en sak der de fortalte hvorfor de rømte. Vi formidlet at vi ønsket å finne dokumentasjon for avtale-påstanden, men at vi også kom til å stille dem kritiske spørsmål. De gikk med på å møte oss, så lenge vi lovet å ikke oppgi til noen hvor de befant seg. Kommunikasjonen i Polen måtte foregå på avlyttingssikre linjer. I samarbeid med redaktørene, godtok vi premissene. Men vi visste også at vi etter loven har plikt til å melde eller avverge, dersom vi så noe som tydet på at barna led alvorlig overlast.

Vi dro til Polen, møtte paret og tvillingene og var sammen med dem i tre dager. Barna så ut til å ha det veldig bra. Vi fikk også detaljerte opplysninger om hvor og hvordan avtalen hadde blitt underskrevet, og fikk vite at det fantes skjulte opptak av et viktig møte. Det var i dette møtet den opprinnelige utreisediten fra familiesenteret plutselig var endret fra 27. juni som opprinnelig avtalt, til 17. juni, en stund før fylkesnemndas behandling av saken.

ANALYSE AV OPPTAK OG KILDESØK

Opptakene viste at advokaten til Natasha og Erik under møte ble sjokkert og protesterte da datoen 17. juni og ikke 27 juni, kom opp for avslutning av oppholdet. Det ga oss nye indikasjoner på at Natasha og Erik snakket sant. Men vi kunne fortsatt ikke dokumentere det. Vi var avhengig av at noen som visste hva som hadde skjedd med avtalene, fortalte oss det. Og vi følte oss også avhengig av å ha opptak av en eller flere slike bekreftelser.

Etter over tre måneders arbeid, kom gjennombruddet i desember 2016. Gjennom ekstremt vanskelig kildearbeid, fikk vi bekreftet hvem som etter inngåelsen av avtalen med Natasha og Erik, senere hadde endret datoen med penn. Det var barnevernet. Endelig kunne vi fortelle hele historien.

6. januar kom domstolens beslutning, etter noen dagers behandling i lukket rett. Hovedpersonene var fortsatt på flukt og møtte ikke. Men, barnevernet trakk saken om omsorgsovertakelse, og Natasha og Erik fikk foreldreretten tilbake.

IKKE ENESTÅENDE? FRA ENKELTSAK TIL GRAVEPROSJEKT

Underveis i Natasha-saken dukket det opp flere tips om lignende saker. Mødre som angivelig var fratatt barna sine fordi de feilaktig hadde fått diagnosen lett psykisk utviklingshemming. Andre som fortalte om store konsekvenser etter å ha fått denne diagnosen som barn, og aldri hadde fått vite det.

Det de ofte fortalte, var at de mente diagnosen var feil i utgangspunktet, selv om de gjennomgikk nye tester som viste en langt høyere IQ.

Fra sommeren 2016 startet samarbeidet mellom Asbjørn og Connie. Spørsmålet vi stilte oss, var om det virkelig kunne være slik at Natasha-saken kun var en blant mange. Vi sjekket tipsene, og gikk "overfladisk" inn i noen av sakene ved å lese gjennom dommer og avgjørelser i fylkesnemnda.

Det som så ut til å være en fellesnevner for mange av sakene, var at mor ble betegnet som "mentalt retardert" eller "tilbakestående". Det ble vist til gamle IQ tester som konkluderte med at mor hadde en lavere IQ enn gjennomsnittsbefolkningen, og derfor var uegnet til å oppdra barnet sitt. Og selv om det var foretatt nye tester av mor som viste IQ innenfor "normalområdet", tviholdt ofte både barnevern og sakkyndige på de gamle diagnosene.

Normalområdet er en IQ på mellom 70 og 110, det vil si det som er vanlig i størstedelen av befolkningen. I de sakene vi startet å undersøke, hadde kvinnene fått målt IQ like under 70, og dermed fått diagnosen "lett psykisk utviklingshemming".

Vi skjønnte raskt at vi satt med flere "Natasha-saker", og bestemte oss for å gå langt dypere inn i materien. Vi søkte og fikk gravestipend i TV 2, og dermed var vi i gang. En håndfull saker, ble valgt ut, og vi leste tusenvis av barneverns-, fylkesnemnds- og rettsdokumenter i disse sakene. Etter å ha gjort det, ble hovedhypotesen vår at:

- 1. I mange barnevernssaker benyttes kognitive vansker og utviklingshemningsdiagnoser som argument for at foreldre ikke har god nok omsorgsevne.**

2. I mange barnevernssaker brukes slike diagnoser, selv om de kan være feil.

Vi valgte å starte med en bred kartlegging. For å finne så mange muntlige og skriftlige kilder som mulig med kunnskap på dette feltet.

Vi laget en lang liste spørsmål vi ønsket svar på, blant annet:

1. Finnes det offentlige tall, forskning, opplysninger om hvor mange barn som fratas lett psykisk utviklingshemmede?
2. Hvordan begrunner barnevernet, fylkesnemnder og rettsinstanser omsorgsovertakelser der utviklingshemmingsdiagnoser er en del av saken?
3. Hvordan stilles diagnosen?
4. Hvorfor får vi mange tips om diagnoser som hevdes å være feil?
5. Hvordan gjør de det i andre land?

FINNE ET TALL?

Det skulle vise seg umulig å få ut noen form for tall fra myndighetene på hvor mange foreldre med diagnosen PU som fratas barna sine. Gjentatte henvendelser til både helsedepartementet, helsedirektoratet, barne- og familiedepartementet og Bufdir, ble resultatløse. De hadde ingen oversikt, og viste generelt liten interesse for hele problemstillingen. Det fantes heller ingen statistikk, og ved henvendelser til interesseorganisasjoner for psykisk utviklingshemmede, møtte vi skepsis og liten vilje til å gå inn i tematikken. Det må understrekes at disse interesseorganisasjonene i hovedsak har medlemmer med langt tyngre diagnoser.

Konsekvensen for oss ble å forsøke å tallfeste dette på en annen måte. Vi søkte etter forskning på området. Også den viste seg å være sparsommelig. Men vi kom over flere utenlandske undersøkelser og kartlegginger, og leste gjennom alle disse. Til sist fant vi også en rapport fra NTNU Samfunnsforskning som tok for seg tidligere forskning på området. Rapporten var bestilt av Bufdir, men etter ferdigstilling, ble den lagt i en skuff. Så vidt vi kunne se, ble det aldri gjort noe med anbefalingene i rapporten. Vi tok kontakt med forskerne ved NTNU, og i samarbeid med dem begynte vi å lete etter et tall.

Vi gikk gjennom tilgjengelige fylkesnemndsavgjørelser, dommer, og mye utenlandsk statistikk. Og prosent-estimer gjort av forskerne på NTNU. Etter flere måneders arbeid, kom vi sammen med dem fram til et anslag:

200 BARN BLIR ÅRLIG TATT FRA FORELDRE MED LETT PSYKISK UTVIKLINGSHEMNING ELLER KOGNITIVE VANSKER

Anslaget er konservativt, og trolig dreier det seg om nærmere 300.

BARNEVERNETS BEGRUNNELSER

*“Diagnosen innebærer at hun har en mental alder på mellom ni og tolv år”
(sakkyndig i Aimee-saken)*

Norsk barnevern forholder seg ikke til Menneskerettskonvensjonen hvis de bruker en psykisk utviklingshemningsdiagnose som hovedargument for omsorgsovertakelse. Konvensjonen slår fast retten til et familieliv også for denne gruppen. Ved å gå gjennom flere avgjørelser, fant vi også raskt ut at diagnosen sjelden brukes direkte, men at den påstås at den er vesentlig fordi den vil forårsake fremtidige problemer for barnet. Derfor så vi gjennomgående argumenter som "tilknytningsvansker" fordi disse foreldrene ikke kan "mentalisere". Frykt for at mor ikke vil kunne følge opp barnet godt nok på skole eller fritidsaktiviteter. Og manglende evner til å ta til seg råd og lærdom, gikk igjen i alle sakene.

Vi fant fram til holdningsundersøkelser i barnevernet som konkluderte med at de fleste var skeptiske til at foreldre med lett psykisk utviklingshemning kunne klare å ta vare på barn. Vi snakket med mange barnevernsansatte og ledere. De aller fleste hadde liten eller ingen kunnskap om diagnosen. De hadde heller ikke forsøkt å sette seg inn i det som finnes av forskning på området. Ingen av dem kjente til at man både i Sverige og flere andre land, har forsket mye på foreldre med kognitive vansker og konkludert med at de kan bli svært gode og omsorgsfulle foreldre, dersom de får tilpasset opplæring og hjelpetiltak.

I fylkesnemnder og domstoler fant vi at barnevernet i utstrakt grad brukte psykiatrisk sakkyndige. Og psykologene brukte både IQ tester og andre tester av både foreldre og barna deres, til å støtte opp om barnevernets krav om omsorgsovertakelse. Ved å faktasjekke flere av vedtakene opp mot lovverk og retningslinjer, fant vi blant annet at flere av testene som ble brukt hverken var normert for norske forhold, eller var anbefalt av Norsk psykologforening. Enkelte av testene, Care-Index, en test hvor målet er å undersøke foreldrenes evne til å "mentalisere" det vil si forstå barnets behov, var ikke en gang kjent for leder av testpolitisk utvalg i psykologforeningen. Ved henvendelse til Helsedirektoratet med spørsmål om bruk av slike tester, fikk vi til svar at enhver psykolog kan bruke den testen de vil, så lenge de selv mener det er faglig forsvarlig. På spørsmål om hvordan man kan ta i bruk tester som ikke er normert for norske forhold, fikk vi samme svaret. Og på spørsmål om hvorfor ikke testene normeres for Norge, fikk vi til svar at det er for dyrt.

Og selv tester som ikke er anbefalt brukt i Norge, kan brukes fritt, bare psykologen føler det er "faglig forsvarlig".

TRE SAKER

Parallelt med disse undersøkelsene, valgte vi oss også ut tre saker å jobbe videre med. De var alle litt forskjellig, men hadde alle som utgangspunkt at hovedpersonen hadde fått diagnosen "lett psykisk utviklingshemning" som barn. Nye tester var gjennomført som viste at personen var innenfor normalområdet, og den gamle diagnosen hadde fått store konsekvenser for den det gjaldt.

1. **Merete Henriksen.** I åtte år hadde hun kjempet for å få slettet datterens PU diagnose som hun mente var feil. Fra en nevropsykolog som hadde testet datteren i voksen alder, fikk hun vite at IQ testen som opprinnelig ble brukt på datteren, WISC III, hadde en norm-feil. De som hadde tatt den, fikk ofte for lav IQ-skår.
2. **Trond og Sylvia Ensby** som hadde blitt fratatt babyen sin kort tid etter fødselen. Hovedargumentet var at mor var PU, en diagnose satt av en fastlege da hun var barn. Og ettersom far, som var innenfor normalområdet,

ikke anerkjente mors diagnose, var heller ikke han egnet til å ta seg av barnet. Nye tester av mor, viste hun var innenfor normalområdet. Barnevernet refererte likevel til den gamle diagnosen.

3. **Aimee og Arne Løland.** Ble fratatt gutten sin da han var vel ett år. Mor hadde en PU-diagnose, far var for gammel, og heller ikke han anerkjente mors diagnose. Nye tester av Aimee, viste at hun var innenfor normalområdet. Barnevernet refererte likevel til den gamle diagnosen.

FEILDIAGNOSENE

Via et av disse “casene”, Merete Henriksen, ble vi oppmerksom på IQ-testen WISC III, (Wechlers Intelligence Scales Children), den mest brukte evnetesten i Norge i årene 2003 til 2009. Testen ble brukt av barne- og ungdomspsykiatriske avdelinger og PP-tjenester på mange tusen barn over hele landet. Ikke alltid av kvalifisert personell, og dessuten var testen aldri normert for norske barn. Man brukte en svensk versjon, som riktignok etter hvert ble oversatt til norsk, men ved en feil, ble alle barn med lave kognitive evner utelukket ved den svenske normeringen. Det betyr at gjennomsnittsintelligensen blir betydelig høyere enn reelt, og dermed ble det flere som havnet under IQ-grensen på 70, og som derfor fikk diagnosen “lett psykisk utviklingshemmet”.

Vi fikk via en kilde, tak i selve testen, gikk grundig gjennom den, og mange av spørsmålene der var helt irrelevante for mange norske barn.

Hvor mange barn her i Norge som ble feildiagnostisert på grunn av normfeilen, er det ikke mulig å få svar på. Da måtte alle som har vært testet med denne testen, mange tusen, testes på nytt. Myndighetene er ikke villig til å tilby en slik retesting. Norsk psykologforening har i mange år vært klar over normfeilen, men har ikke varslet dem som kan ha fått en feildiagnose utover å publisere enkelte saker i Tidsskriftet for Norsk psykologforening. Det har heller aldri gått ut et slikt varsel fra norske myndigheter. Man ser ikke ut til å ha vært opptatt av hvilke konsekvenser en PU diagnose kan få: Manglende skolegang, tidlig uførhet, stigmatisering, skam og ikke minst, en stor sjanse for å bli fratatt barnet ditt, hvis du skulle få et.

Vi sjekket og fant at mange av de som hadde tipset oss i kjølvannet av Natasha-saken, var blitt testet nettopp med WISC III. Tipserne kjente ikke til normfeilen, men mente selv at PU-diagnosen de hadde fått som barn var gal. Når de så ble testet på nytt, fikk de et annet resultat, men likevel ble den gamle diagnosen stående i journaler og PP-dokumenter, tilgjengelig for barnevernet ved behov.

Vi visste at Meretes datter var testet med denne testen, vi undersøkte flere av tipsene våre, og fant igjen samme test. Og vi gjorde nye undersøkelser i Natasha-saken. Også hun var testet med WISC III.

I to av “casene” var ikke denne testen brukt så langt vi kunne se. I journalen til Sylvia Ensby, fant vi ingen test i det hele tatt, der var diagnosen satt av en fastlege uten noen form for dokumentasjon. At Sylvia hadde en medfødt talefeil, og trolig lettere lese/skrivevansker, ser ikke ut til å ha vært tatt i betraktning når diagnosen ble satt. I Aimees tilfelle, fant vi en eldre versjon av WISC som oppga et resultat under 70. Traumatiske opplevelser i Aimees barndom var ikke hensyntatt, heller ikke hennes angst og usikkerhet som følge av dette. Slike ting har stor innvirkning på testresultater i følge ekspertene.

Begge kvinnene ble testet på nytt i voksen alder, og ingen av dem kvalifiserer til diagnosen "lett psykisk utviklingshemning."

TONJE-SAKEN - ENDA EN NY PROBLEMSTILLING

Denne saken har vi hatt med oss gjennom hele prosjektet og tipset kom etter de første Natasha-sakene. En ung kvinne med diagnosen lett utviklingshemmet som var gravid. Hun bodde i samme kommune som Natasha og familien hadde fulgt vårt dekning. Barnevernet var inne i saken, Tonje var redd for at de skulle ta barnet hennes, slik de gjorde med Natasha. Og familien var klar på at diagnosen var feil.

Tonje og familien besluttet å flykte til Sverige og føde der. Vi avtalte at vi ville følge Tonjes kamp. Og holdt nær kontakt med familien og advokaten etter flukten. Barnevernet sendte bekymringsmelding til Eda kommune, der Tonje fødte babyen sin.

Og barnevernet i Sverige startet undersøkelsessak. Vi fulgte med. Og avventet endelig konklusjon. Da den kom var vi klare til å lage sak. Og hadde et langt møte med besteforeldrene til babyen og Tonje selv. Barnevernet i Sverige hadde konkludert med at Tonje har god omsorgsevne. I samtalene sa plutselig moren til Tonje noe som fikk oss til å hoppe i stolen.

-Habiliteringstjenesten ved Sykehuset Innlandet sa at de pleide å anbefale lett utviklingshemmede å sterilisere seg. Det skjedde da jeg ringte for å få råd etter at Tonje ble gravid.

Skulle dette være dokumenterbart opplevde vi på en måte å være der ringen slutter. Habiliteringstjenesten er blant de som setter diagnoser og hjelper utviklingshemmede. Kunne det virkelig være slik at de gir råd om sterilisering til denne gruppen?

Vi besluttet å starte med å finne alt som er skrevet og publisert om utviklingshemmede av fagpersoner tilknyttet habiliteringsavdelingen ved Sykehuset Innlandet. Og gjorde google-søk på en rekke stikkord. En av artiklene vi fant lå ute på siden til stiftelsen SOR, som er et samordningsråd som blant annet arbeider for å fremme utviklingshemmedes rettigheter. Den var skrevet av to tidligere ansatte ved Habiliteringsavdelingen ved Sykehuset Innlandet. Artikkelen gjennomgikk i detalj hva utviklingshemmede informeres om under såkalte "Snart Voksen" kurs, som er avholdt siden 2008. Under kapitlet Rettighet: Fastlege, var det gjengitt hva de sier om sterilisering:

"Legen skal også spørre deg om prevensjon og forklare deg at du har rett til å velge å operere deg for ikke å få barn. Det gjelder både gutter og jenter. Å operere seg heter sterilisering, og det er gratis for utviklingshemmede i Norge (5). Vi kjenner ingen med utviklingshemning som har fått beholde barnet etter at det er født. Barnevernet har en egen lov som tar vare på barnets rettigheter, og det blir for vanskelig for utviklingshemmede å ta vare på barn. Derfor hjelper barnevernet barna, slik at de bor hos noen som kan ta godt vare på dem."

Her informeres det om at fastlegen skal spørre utviklingshemmede om prevensjon, mens Habiliteringstjenesten i det etterfølgende fokuserer på sterilisering og barnevern.

Vi leste det som en klar anbefaling av sterilisering. Vi merket oss virkemidlene. Det brukes "gulrot": -Sterilisering er gratis for utviklingshemmede. Og pisk: -Vi kjenner ingen med utviklingshemming som har fått beholde barnet etter at det er født.

Vi fant ikke noe regelverk som pålegger at fastlegen "skal" informere utviklingshemmede om at de har rett til å operere seg for ikke å få barn. Artikkelen ble forelagt for andre med kunnskap om området. Samtlige oppfattet artikkelen slik som oss. Som en anbefaling av sterilisering.

Vi merket oss også at det i informasjonen til de utviklingshemmede om prevensjon/sterilisering ikke ble sagt noe om menneskerettighetsaspektet her eller konvensjonen for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Gruppen har rett til å velge å inngå ekteskap og stifte familie.

Vi fikk gjennom kilder tilgang til innkallingen til et "Snart Voksen" kurs som skulle avholdes våren 2017 i regi av Sykehuset Innlandet. I innkallingen sto det at kurset også er for de med sammensatte lærevansker.

Vi var i kontakt med mange kilder. En muntlig kilde ved siden av moren til Tonje fortalte at sykehuset anbefalte sterilisering.

Etter disse undersøkelsene kontaktet vi Sykehuset Innlandet og ba om et intervju. Både om Tonjes diagnose. Den var med høy sannsynlighet feil, ifølge en psykolograpport. Og vi informerte om at vi ville stille spørsmål rundt "Snart Voksen" kursene.

Konfrontasjonen ble sterk. Lederen var åpen og klar og besvarte alle spørsmål. Hun sto inne får rådene som gis på "Snart Voksen"-kursene. Og hun sa at de ikke anbefaler lett utviklingshemmede å få barn.

Vi redigerte inn mange av våre tidligere avsløringer i saken om sykehuset, som ikke anbefaler lett utviklingshemmede å få barn.

Og forsøkte å fortelle historien slik at seerne selv var de som måtte ta stilling til dokumentasjonen vi hadde blant annet fra SOR-rapporten.

Slik mener vi at vi klarte å vise seerne det vi kalte sirkelens ende. Hvordan systemet i Norge behandler og vurderer lett utviklingshemmede som vil ha, eller får barn, uansett riktig eller uriktig diagnose. Og uansett hva som står i menneskerettighetene.

Det er viktig å understreke at Sykehuset Innlandet avviser at de har gitt anbefalinger om sterilisering. De klaget TV 2 Nyhetenes saker inn for Pressens Faglige Utvalg, for flere forhold. Behandlingen konkluderte med at TV 2 ikke har brutt god presseskikk.

KRYSSKOBLING OG SYSTEMATISERING

Gjennomgang av sakene med tanke på hvilke IQ-tester som var brukt i de sakene vi hadde oversikt over, gjorde at vi måtte gå mer systematisk til verks. Vi laget et skjema hvor vi plottet inn ulike faktorer som kunne være relevante for å krysskoble

sakene, med andre ord, hva hadde disse sakene til felles. Skjemaet inneholdt blant annet opplysninger om:

1. Hvilke diagnoser den enkelte hadde fått
2. På hvilket tidspunkt diagnosen ble satt
3. Hvem som hadde satt diagnosen, navn og profesjon
4. Hvilke tester som var gjort
5. Eventuelle nye tester og diagnoser
6. Hovedargumenter for omsorgsovertakelse av eventuelle barn
7. Sekundærargumenter for omsorgsovertakelse av eventuelle barn
8. Psykiatrisk sakkyndig i eventuelle saker om omsorgsovertakelse
9. Om opprinnelig diagnose var forsøkt slettet og med hvilket resultat

Ved å krysskoble sakene fant vi at:

1. Samtlige som var testet på nytt, ikke kvalifiserte til diagnosen.
2. Flere hadde fått diagnosen uten at testing var dokumentert, eller hvilke tester som eventuelt ble brukt.
3. I flere av tilfellene var diagnosen satt av andre enn psykologer eller psykiatikere.
4. I alle sakene som omhandlet omsorgsovertakelse av barn, hadde barnevernet brukt den opprinnelige diagnosen som argument i en eller annen form.
5. Barnevernet brukte de samme psykiatrisk sakkyndige i flere av sakene. En psykologspesialist ved Vestre viken, gikk igjen i tre av de konkrete sakene.
6. Diagnoser som ble søkt slettet, ble ikke det, selv om nye tester viste at diagnosen var feil.
7. I flere av sakene, fikk den det angikk ikke vite om egen PU-diagnose før barnet ble tatt fra dem.

TESTING PÅ VILLE VEIER OG IQ TESTING AV BABYER

Systematiseringen åpnet også øynene våre for hvilke andre argumenter som ble brukt av barnevernet, og hvordan de bygde sine saker rundt barnas sårbarhet i stedet for å gå direkte på en PU-diagnose hos mor.

I to av tilfellene, Natasha og Ensby-saken, ble foreldrene tilbudt opphold på en såkalt foreldre/barn institusjon før barnevernet tok beslutningen om å søke omsorgsovertakelse. Dette skal være et støttende tiltak, hvor foreldre kan få hjelp til bedre ivaretagelse av barnet, hvis barnevernet er bekymret. Ved å gå gjennom rapportene etter oppholdet eller ved annet samvær i disse to sakene, så vi det ble brukt metoder som per i dag, ikke er anerkjent av Norsk psykologforening. De er ikke ulovlige, for det er det jo ingen tester i Norge som er, men de er ikke gjennomgått av for eksempel PsykTestBarn, som er en opplisting og anbefaling fra psykologforeningen av hvilke tester som bør brukes her til lands.

I både Natasha-saken og i Ensby-saken, hvor begge sakene endte med omsorgsovertakelse, i Ensby-saken til og med med tvangsadopsjon, ble foreldrene observert i samspill med barnet etter metoden "Care-index." I korte trekk går metoden ut på at foreldrene videofilmes i korte sekvenser, som regel noen få

minutter, mens foreldrene er sammen med babyen, og deretter analyserer metodebrukeren samspillet mellom dem.

De bruker flittig begreper som “mentalisering”, “manglende mimikk”, “tilknytningsforstyrrelse” “begynnende skjevutvikling”, og skriver rapporter som i tilfellene Natasha og Ensby er drepene i sin omtale av disse som omsorgsgivere for barna sine. Videoene blir ikke lagt frem i retten eller fylkesnemnda, og det har ikke vært mulig for foreldrene å få dem utlevert for en eventuell vurdering eller “second opinion” fra andre psykologer.

Vi fant etter flere søk på nettet at metoden er utviklet av en amerikansk psykolog, som etter å ha studert kvinner og barn i Afrika, mente metoden kunne utvikles og brukes på andre. Metoden er omdiskutert, og det er flere ganger påvist svakheter ved den. Her i Norge, har psykologspesialisten fra Vestre Viken som var sakkyndig i tre av sakene, vært den som har holdt opp metoden som bra for å vurdere foreldreegenskaper. Hun har flere ganger i sin privatpraksis, holdt kurs i metoden blant annet for store grupper barnevernsansatte.

For oss var det interessant å se at få satte spørsmålsteget ved bruk av valgte metode, verken i fylkesnemnd eller i domstolen.

En annen argumentasjonsrekke som ble brukt, i størst grad i Ensby-saken, var barnets spesielle sårbarhet, og viktigheten at det var mentalt oppegående foreldre som skulle ta hånd om det. I denne saken så vi at babyen var filmet og testet allerede få dager etter fødselen, og at psykologen allerede da mente å se urovekkende tegn til stress og uro og derfor måtte følges nøye opp. I tillegg valgte man ved oppholdet på foreldre/barn senteret, å teste babyen da den var halvannen måned gammel. Testen het “Bayley”, og ble oppgitt å være en “utviklingstest.”

Et nytt spørsmål dukket opp, hva slags test var egentlig dette? Kunne det faktisk være en IQ-test? Hadde de virkelig IQ testet en baby?

Vi satte i gang undersøkelser omkring selve testen, og fikk vi bekreftet at testen ga et IQ-mål, selv på babyer. Vi fikk også bekreftet at testen er ikke anbefalt brukt på så små barn, både fra amerikanske psykologitidsskrifter, PsykTestBarn, og leder av testpolitisk utvalg i Norsk psykologforening.

Resultatet av testen på Ensby-babyen, viste at barnet hadde en relativt lav IQ, og psykologen som testet babyen mente det var et særlig sårbart barn. Det ble konkluderte med en begynnende skjevutvikling.

Barnevernet gikk etter dette resultatet inn for omsorgsovertakelse.

Men i fylkesnemnda fikk Ensby-familien medhold, flertallet mente de var satt i en fryktelig stress-situasjon, og ikke hadde fått mulighet til å vise at de kunne ivareta barnet sitt. Barnet ble imidlertid ikke tilbakeført, men plassert i beredskapshjem i påvente av en rettsak. Der dukket IQ-testen “Bayley” opp på nytt. Psykologen hadde testet barnet nok en gang, og denne målt IQ-skåren til 55. En mer alvorlig psykisk utviklingshemning. At barnet mellom de to IQ-testene var funnet helt normal og aldersadekvat hele fire ganger med en validert og anbefalt test, druknet fullstendig da IQ-målet på 55 ble lagt fram for retten.

På nytt ble mors gamle diagnose trukket inn for å argumentere barnevernets sak. I sakkyndigrapporten heter det blant annet:

“Barnets mor har en kjent evnemessig vanske.”

og videre:

“Barnets utviklingsforsinkelse antas å ha en sannsynlig genetisk sammenheng.”

Retten besluttet tvangsadopsjon.

SPESIELLE PROBLEMSTILLINGER/ETIKK

Det har vært spesielt å oppleve hvor hermetisk lukket systemene vi har jobbet opp mot er. Barnevernet, psykiatrien, fylkesnemndene og retten. Og her snakker vi om et system som har myndighet til å gjøre det største makt-inngrepet samfunnet kan gjøre mot foreldre. Å ta fra dem barna. Noen ganger for alltid, gjennom tvangsadopsjon. Rundt 1500 omsorgsovertakelser skjer hvert år i Norge og det skjer som oftest uten offentlig diskusjon.

Connie og Asbjørn har tidligere jobbet i åtte år med et prosjekt om vold mot barn. Og avdekket sviktende rettsikkerhet for denne gruppen. Et av våre hovedpoeng den gangen var å dokumentere at barnevernet griper inn alt for sent ved mistanke om vold eller overgrep. At de tar for få barn. Det mener vi fortsatt er tilfelle. Men i prosjektet om foreldre med kognitive vansker ble mye snudd på hodet.

Både barnevernet og psykiatrien har taushetsplikt i enkeltsaker. Nemnds- og rettsmøter er konsekvent lukket. Vi har hatt en opplevelse av at systemet gjemmer seg bak taushetsplikten for å slippe å svare på kritiske spørsmål. Barnevernet vet at vi sitter på alle dokumenter i sakene. Likevel vil de ikke kommentere. Argumentet er alltid “barnets beste”. Og at det kan være skadelig for barnet om det blir offentlig diskusjon om saken.

Vi har valgt å la foreldre stå fram med navn og bilde og dermed overprøvd barnevernets vurderinger. Begrunnelsen for det, er at vi ikke kan se at det nødvendigvis er til barnets beste at det kan tas fra foreldrene der det er gjort dokumenterbare feil. Uten offentlig etterprøving og diskusjon. I et system der også ankebehandlinger føres bak lukkede dører.

Det har vært utfordrende å balansere sakene. Vi har på en måte måtte ta oppgaven med å lage tilsvar for barnevernet. Etersom de ikke har villet svare i enkeltsaker, har vi i stedet brukt argumentasjonen deres fra dokumenter der deres vurderinger fremkommer. Vi har vært svært nøye på å ikke utelate opplysninger, selv om de var negative for våre hovedpersoner.

Vi har sett den samme lukketheten i psykiatrien, de som ofte setter diagnosen lett utviklingshemmet. De har taushetsplikt. Og nekter å svare på spørsmål. For oss har det vært sjokkerende å se eksempler på at systemet tester barn og unge, og setter diagnoser, uten at pasientene blir informert om det. Og at det gjøres feil, slik det var med WISC III-testingen, uten at de det gjelder varsles. Kontrollen er mangelfull. Og det virker som det ikke er bevissthet om hvor stigmatiserende og ødeleggende det kan være å få diagnosen lett utviklingshemmet, dersom den er feil. Vi har vist at de gamle testene, i hvert fall indirekte, har ført til at foreldre fratras barna sine. Står det en gammel diagnose i en journal, dukker den opp igjen. F.eks på

fødeavdelingen. Eller hos barnevernet. Menneskene det gjelder er forsvarsløse og blir lett stigmatisert.

For oss er det ubegripelig at et demokratisk land som Norge har ikke har laget systemer og regler for større åpenhet i barnevernssaker. En ting som har overrasket oss, er at barnevernkontorene vi har satt søkelyset på, aldri innrømmer feil. Til tross for at vi har avdekket en rekke kritikkverdige forhold, menneskerettighetsbrudd og mulige lovbrudd. Det samme gjelder sakkyndige og psykiatrien. Vi har dokumentert feil, men det blir møtt med en mur av taushet. I hele søkelyset har vi nesten aldri fått innrømmelser eller beklagelser.

Etter publisering av sakene våre har vi opplevd at barnevernsansatte har blitt utsatt for trusler og hatytringer på nettet. Det har vært vondt å se. Og vi valgte å skrive en kommentar for å ta avstand fra dette, sammen med nyhetsredaktøren.

Så har det vært svært utfordrende å jobbe med en sak der foreldrene flyttet med tvillingene fra Norge og der barnevernet fryktet at barna ville bli utsatt for stressreaksjoner og traumer. Her måtte vi gjøre egne undersøkelser blant kilder og eksperter for å vurdere situasjonen for barna. Og da vi klarte å finne den etterlyste familien i Polen var vi bevisst på at vi hadde varslingsplikt. Om vi så noe som kunne være skadelig for barna måtte vi ha meldt fra til politiet.

Største delen av arbeidet er gjort midt i den store kutt-prosessen TV 2 har vært gjennom. Innen vi var halvferdige kom beslutningen om at TV 2s lokalkontor i Kristiansand skulle legges ned. Der jobbet Connie. Vi valgte å gjøre det vi kunne for å slutføre, og jobbet intenst med sakene fram til Connie sluttet i TV 2, 1. mars 2017.

KILDEVALG - KILDEKRITIKK

I sakene vi har gått inn i, har vi hatt full tilgang til foreldrene, deres advokater, eksperter og psykologer. Og ingen tilgang til motparten. Barnevernet og deres eksperter, som kun har sagt ingen kommentar. Her har vår mulighet til å drive kildekritikk utelukkende ligget i gjennomlesing av tusenvis av dokumenter, inkludert sakkyndigvurderinger og epikriser. Dette har vært vanskelig. Lukketheten fra den ene siden gjør det vanskelig å skape balanse.

Derfor har vi nøye kartlagt og registrert alle fakta-argumenter for omsorgsovertakelse i sakene vi har vært inne i. Vi måtte alltid stille oss spørsmålet om omsorgsovertakelsen var berettiget ut fra andre vektige argumenter fra barnevernstjenesten. Vi konfronterte foreldrene og deres eksperter med disse. Selv der barnevernet ikke ønsker å la seg intervju, la vi fram deres argumenter i sakene slik vi fant dem i deres egne rapporter, forberedelser for fylkesnemnder og domstol. På grunn av tausheten fra systemet har vi knyttet til oss mange uavhengige kilder til å hjelpe oss med vanskelige vurderinger. Dette dreier seg om nevropsykologer, barnevernsansatte, psykologspesialister, menneskerettighetseksperter og samfunnsforskere.

Ikke minst påstandene om at lett psykisk utviklingshemmede ikke egner seg til å ta seg av barna sine fordi de har vanskelig for å ta til seg kunnskap, har vi dykket dypt ned i. Blant annet dro vi til Sverige, hvor det er forsket mye på området. Vi besøkte forskerne som viste oss hvordan mødre med lave kognitive evner eller lett psykisk utviklingshemning er i stand til å lære, bare opplegget er tilpasset. Vi satte oss inn i veldokumenterte forskningsrapporter, og ikke minst fikk vi treffe og snakke med tre

ulike mødre, som alle med riktig læringsverktøy og støtte fra barnevernet, hadde fått beholde barna sine på tross av diagnosen.

DYBDESAMTALER OG PERSONLIGE MØTER

Vi brukte mye tid på å føre lange åpne samtaler med familien/nettverket i de sakene vi valgte ut. Vi besøkte dem hjemme flere ganger, og hadde nesten daglig kontakt med dem i flere måneder før publisering. I saker hvor barnevernet hadde brukt "manglende renslighet i hjemmet" som et argument, dro vi til og med på uanmeldte besøk.

Magefølelse har vel aldri vært en etablert metode i journalistikken, men likevel, den er et mål på hvordan et "case" vil bli oppfattet av leser eller seer.

Vi skjønnte også fort at de som hadde fått en slik diagnose, hadde opplevd mye stigmatisering og andre negative ting. Tilnærmingen måtte alltid skje gradvis, og det tok tid for dem å bli trygge på oss. Det ble viktig å hele tiden holde dem informert om hvor vi var i arbeidet, og hvorfor vi brukte så lang tid før vi publiserte. Totalt sett, er nok denne tillitsbyggingen noe av det vi har brukt mest tid på.

Og vi stilte spørsmålet: Hadde barnevern og foreldre/barn sentre brukt nok tid til å gi mødrene trygghet? I en situasjon der de skulle vurderes for sin egnethet for å være mor for sitt eget barn? Vi dokumenterte at svaret er nei, paradoksalt nok.

KONSEKVENSER

At det gjennom våre reportasjer for første gang er tallfestet hvor mange med kognitive vansker og lett PU-diagnose som fratras barna sine i Norge, har ført til at tematikken endelig diskuteres. I barnevernet, i fagmiljøene og hos politiske myndigheter. Kritikkverdig behandling av en utsatt gruppe, som har foregått i dypeste mørke, er dokumentert. Nå er forholdene endelig på dagsorden. Det er det viktigste vi har oppnådd..

Avsløringene om feil i IQ-testen WISC III har fått helseministeren til å gi klare signaler om at diagnoser som er feil kan slettes.

Helseministeren har gitt beskjed om at helsetjenesten ikke skal gi generelle anbefalinger om at utviklingshemmede ikke skal få barn. Eller gi anbefalinger om sterilisering.

Natasha og Erik har fått tvillingene tilbake. Familien har det bra, ifølge rapporter vi har fått.

Lett utviklingshemmet-diagnosen til Meretes datter er slettet, etter oppslagene våre. Det tok åtte år.

TAKK

Vi ønsker å takke tidligere nyhetsredaktør Jan Ove Årsæther som ga oss gravestipend og frihet til å gå i dybden. Stor takk også til distriktsleder Bjarte Trettenes og nyhetssjef Niklas Lysvåg for inspirasjon, gode råd og innspill.

Mest av alt vil vi hedre og gi vår dypeste takk til våre kilder. Foreldre som har turt å fortelle vonde og vanskelige historier fra sitt eget liv. Deres mot har ført til at

feildiagnoser nå blir slettet. Og at rettsikkerheten til de med lignende historier styrkes.

Spesiell takk til Merete Henriksen i Stavanger. Hennes innspill og egne undersøkelser for å finne ut hvorfor datteren fikk en feildiagnose, ga et uvurderlig bidrag til å få avslørt IQ-testen som ga mange barn og unge for lav IQ-skåre.

Og takk til nettverket rundt Natasha og Erik, som dokumenterte mye av det som skjedde etter at de kontaktet oss første gang, høsten 2015.

Krisiansand/Hamar 14. januar 2018

Connie Bentzrud, Asbjørn Øyhovden og Olav T. Hustad Wold